

GLOBALIZAREA ECONOMICĂ VERSUS DEZVOLTAREA DURABILĂ

ECONOMIC GLOBALIZATION VERSUS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

CZU: 338+339.9

Alexandru GRIBINCEA,
doctor habilitat, profesor universitar,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

SUMMARY

The global economy is a multitude of systems and scenarios: they leave their mark on the relations and the contemporary world, a process that is plausible as globalization, with repercussions and progressive influence on economic, social and cultural events and on national or regional ones. His clearly leaving its mark on the world of today. Humankind develops unevenly, even under the conditions of globalization. There are several models of economic development. Each country adopts its model: German, Chinese, Japanese, American etc. But regardless of the diversity of geographical, regional or national specificity, the conditions for economic development are in many respects similar. Increased value and quality of human capital, major investments, and efficient self-production, low levels of corruption, efficient and competitive management, as well as a high level of GDP growth and improving the quality of life – these trends are characteristic in all development models. At the same time, countries are affected by the same global problems for all of humanity. Policy reforms are necessary to address these needs in ways that are both economically effective and socially desirable. The aim of the study is to assess the relationship between the process of globalization and sustainable development in the global economy.

Keywords: scientific news, innovations, advantages, sustainable future, global problem issues.

REZUMAT

Economia mondială constituie o multitudine de sisteme și scenarii: procese care au devenit cunoscute sub denumirea de globalizare. Influența economică progresivă exercitată de procesele din societate și spațiul cultural influențează asupra celor naționale sau regionale, lăsându-și, în mod clar, amprenta asupra lumii de azi. Omenirea se dezvoltă inegal, chiar și în condițiile globalizării. Există mai multe modele de dezvoltare economică. Fiecare țară își selectează propriul model: european, asiatic sau american etc. Cu toată diversitatea și varietatea avantajului geografic, regional sau național, specificul evoluției economice, există trăsături comune. Resursele umane prezintă o valoare semnificativă pe piața globală, fiind puternic influențate de capitalul investițional, financiar, competitivitate, gestionarea eficientă și corupție, competitivitatea și calitatea vieții. Concomitent, țările sunt marcate de probleme mondiale similare. Pe lângă avantaje, globalizarea aduce dificultăți în dezvoltarea sustenabilă, punând generațiile viitoare la încercări majore economice, sociale și psihologice. Scopul investigației constă în evaluarea relației dintre procesul de globalizare și dezvoltarea durabilă în economia globală.

Cuvinte-cheie: științe noi, inovații, beneficii, dezvoltare durabilă, probleme globale.

Introducere. În condițiile tranziției către un nou mod de viață și de dezvoltare durabilă a sistemului mondial, nicio țară nu poate rămâne în afara acestei căi, în timp ce alte țări au abandonat vechile modele de dezvoltare. Procesele de formare a piețelor mondiale, internaționalizarea economiei ca creștere a interconexiunii și interdependenței economiei naționale și mondiale sunt în mod obiectiv istorice și reflectă tendințele care au fost relevate la începutul secolului trecut în lucrările lui J. Hobson, R. Gilferding și a. Pe de o parte, progresul tehnico-științific a întărit puternic potențialul industrial, tehnologic și tehnico-militar al omenirii și, pe de altă parte, impune omenirea să invoce problemele dezvoltării sustenabile și amenințările globale. Interesele economice prevalează frecvent asupra celor de dezvoltare durabilă. Ca urmare, evoluția globalizării, inițiată de statele postindustriale, de organizațiile mondiale, contribuie la tranziția comunității spre societatea informațională sau a cunoștințelor durabile. O atenție deosebită în proiectele deschise și închise se acordă catastrofelor umanitare, sociale, care au o natură complexă, sunt cauzate de motive specifice, existente într-o anumită țară, economice, politice, sociale și spirituale și care stau la baza oricăror catastrofe. Modelele propuse încearcă să caracterizeze problema dezvoltării sustenabile în epoca globalizării, unde se subliniază că tranziția spre dezvoltarea durabilă este posibilă numai în cazul unei schimbări fundamentale a orientărilor de valoare și al formării conștiinței noosferice coevolutive. Starea prioritară a acestor transformări poate fi apariția unui nou sistem de educație noosferică, ca model de educație a secolului al XXI-lea.

Scopul studiului este de a evalua relația dintre procesul de globalizare și dezvoltarea durabilă în economia globală.

Metodologia cercetării include me-

tode istorice, comparative, statistice, de inducție și deductive bazate pe ideile dinamicii sistemului și pe primele modele globale ale lui J. Forrester, D. Meadows, modele și concepte de dezvoltare socială ale lui M. Mesarovich și E. Pestel și teoria simplificării, homeostazia și convergența, utilizate în raportul lui D. Meadows, principiile interdependenței planetare, ordinea socială umanitară și planificarea, sunt prezentate în rapoarte către Clubul de la Roma. În procesul de formare a societății informaționale și a societății cunoașterii, globalizarea activității cognitive și a rezultatelor acesteia are loc în diferite forme de cunoaștere, are loc transferul și integrarea lor, formându-se un fel de sistem de cunoaștere la nivel mondial, care poate fi numit ca lumea globală a cunoașterii. Desigur, mizăm, în primul rând, pe asigurarea accesului liber la cunoștințe, care ar deveni baza tranziției la o societate a cunoașterii [6]. După cum arată cercetătorii germani N. Shter și U. Ufer, acest proces este foarte complicat într-o economie de piață, prin urmare, dezvoltarea unei societăți globale a cunoașterii se dovedește a fi foarte problematică.

Rezultate și analiză. Societatea cunoașterii este o societate a cărei sursă de dezvoltare este propria sa diversitate și abilitate. Fiecare societate are avantaje proprii în domeniul cunoașterii. Prin urmare, trebuie să ne străduim să asigurăm conectarea cunoștințelor pe care anumite societăți le posedă deja cu noi forme de creație, achiziționare și diseminare a cunoștințelor care sunt folosite în cadrul modelului economiei cunoașterii. După investigarea autorului are loc schimbarea radicală a statutului social în această societate. Potrivit cercetărilor, în sistemul de factori de producție, factorii tradiționali „pământ, muncă și capital” sunt retrogradați, iar informațiile și, mai ales, cunoștințele se plasează pe prim-plan, înlocuiesc forța

de muncă și capitalul. Într-un raport publicat de UNESCO cu titlul ilustrativ „Către societățile cunoștințelor”, în care se insistă că „astăzi este în general acceptat faptul că cunoașterea a devenit un subiect de interes economic, politic și cultural imens, care poate servi la determinarea stării calitative a unei societăți ale cărei contururi abia încep să apară înaintea noastră” [19].

Prin noțiunea de dezvoltare sustenabilă înțelegem dezvoltarea, care oferă o soluție echilibrată a problemelor socioeconomice și a problemelor de conservare a mediului care contribuie la evoluția proceselor economice, a resurselor umane, a resurselor naturale, a valorilor umane, pentru a răspunde nevoilor generațiilor actuale și viitoare [3]. Contradicțiile, care se transformă în divergențe economice și politice, care apar între structurile societății, conduc la dezastre ecologice, sociale și tehnologice [4]. În contextul globalizării, această problemă a început să dobândească o valoare planară atât de mare, încât au apărut noi științe aplicative: managementul de criză, medicina dezastrului, sociologia catastrofală, psihologia stresului, gestionarea crizelor etc. Este inacceptabil faptul că „miliardul de jos” al populației lumii să rămână în afara procesului de globalizare. Susținând acest lucru, nu numai că respectăm demnitatea semenilor noștri și nu nu

mai că înțelegem că oricare dintre noi ar putea să se afle în astfel de condiții. Globalizarea în interesul tuturor segmentelor populației este, de asemenea, în interesul tuturor. Sărăcia este un teren de creștere pentru instabilitate, boală, epuizarea resurselor noastre comune și a mediului. Sărăcia poate distruge societățile, creând condiții favorabile pentru cei care urmăresc să distrugă și pentru migrație, să pună în pericol viețile omenești. Pe de altă parte, se deschid noi orizonturi, oportunități de creativitate și inovare [9]. Schimbarea este esența inovației. Activitatea inovațională constă în transformarea potențialului tehnico-științific în activitate reală, materializată în produse și tehnologii noi.

Se știe că sarcina principală a științei este o funcție prognostică, o predicție a ceea ce va fi. Acest lucru a fost făcut și de științele vechi (astrologie, metafizică etc.). Fiecare om de știință cunoaște limitele competenței sale, existând un orizont de prognoză cunoscută pentru știința tradițională (de exemplu, o previziune meteorologică prin metode tradiționale). Înțelegem că posibilitățile științei clasice sunt limitate, cu precădere în domeniul social-economic.

Rezultatul final al activității inovaționale se materializează în formă de:

- produs nou sau renovat;

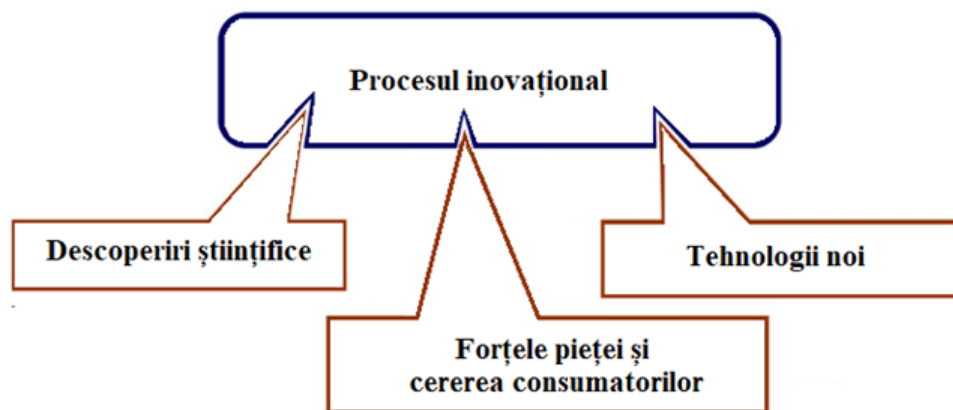

Fig. 1. Factorii externi de influență asupra procesului inovațional [cercetările autorului].

- proces tehnologic nou sau renovat;
- proces managerial nou sau renovat;
- servicii sociale noi.

În formă de criterii inovaționale evidențiem:

- noutatea și utilizarea unor decizii originale;
- realizarea practică;
- eficiența.

Procesul de globalizare a economiei nu este complex, cu repercusiuni faste și

dustrie și să treacă de la cele mai inferioare etape ale industrializării la cele mai înalte) [18]. Pe parcursul procesului istoric, principala forță motrice a globalizării constituie inovațiile tehnologice și intelectuale. Acestea au redus costurile de transport și de comunicare, mărind, astfel, posibilitățile de schimburi economice profitabile la o distanță mai mare. Pe termen lung, astfel de oportunități vor fi realizate (fig. 2).

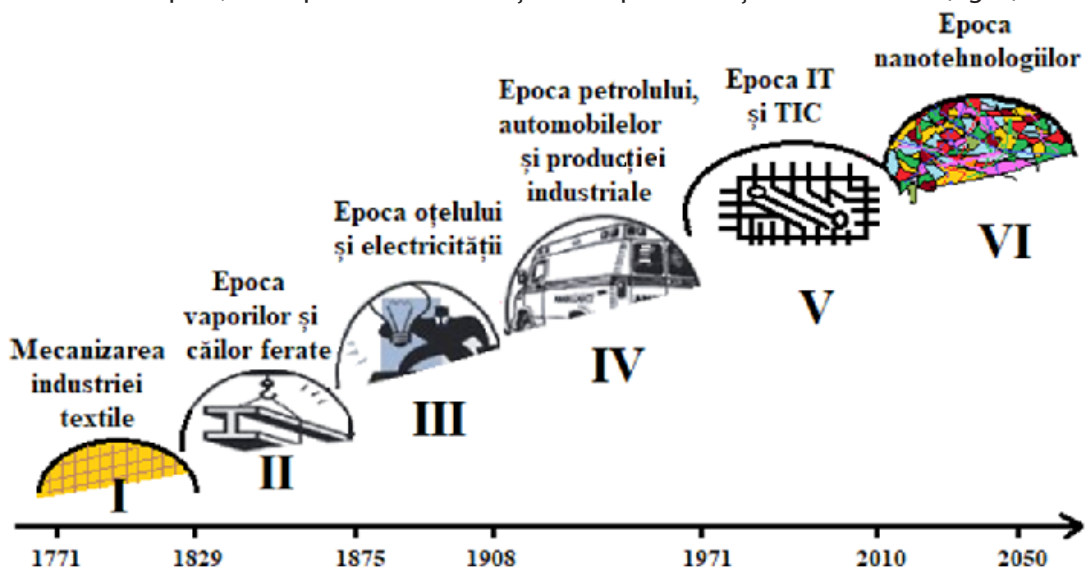

Fig. 2. Etapele procesului de evoluție a ciclurilor de dezvoltare informațional-tehnologică [cercetările autorului].

nefaste. Împreună cu beneficiile, globalizarea este plină de pericole foarte grave și capcane. Motorul principal al diviziunii internaționale a muncii (și, în cele din urmă, globalizarea economiei) a fost și rămâne industria. Ei îi datorăm un sortiment arbitrar de produse și servicii diverse. Această industrie îi forțează pe producători să caute piețe de desfacere în întreaga lume, implicând un cerc din ce în ce mai larg de țări în domeniul comerțului, al producției și al relațiilor financiare. Globalizarea oferă posibilitatea de a îmbunătăți în permanență nivelul de trai al populației țărilor industrializate (care, apropo, încurajează alte țări să-și dezvolte propria in-

Pentru prima dată în istorie, o economie mondială integrată unește procesele care apar în mai multe state independente, care au un scop comun - realizarea bunăstării. Atitudinea față de globalizare atât a specialiștilor, cât și a tuturor locuitorilor planetei noastre este foarte ambiguă și, uneori, diametral opusă. Acest lucru este legat de diferite puncte de vedere asupra consecințelor proceselor de globalizare, în care unii văd o amenințare gravă la adresa sistemului economic mondial, în timp ce alții văd un mijloc de progres în continuare al economiei. Fără îndoială, consecințele globalizării pot fi atât pozitive, cât și negative, dar nu există o alternativă la acestea

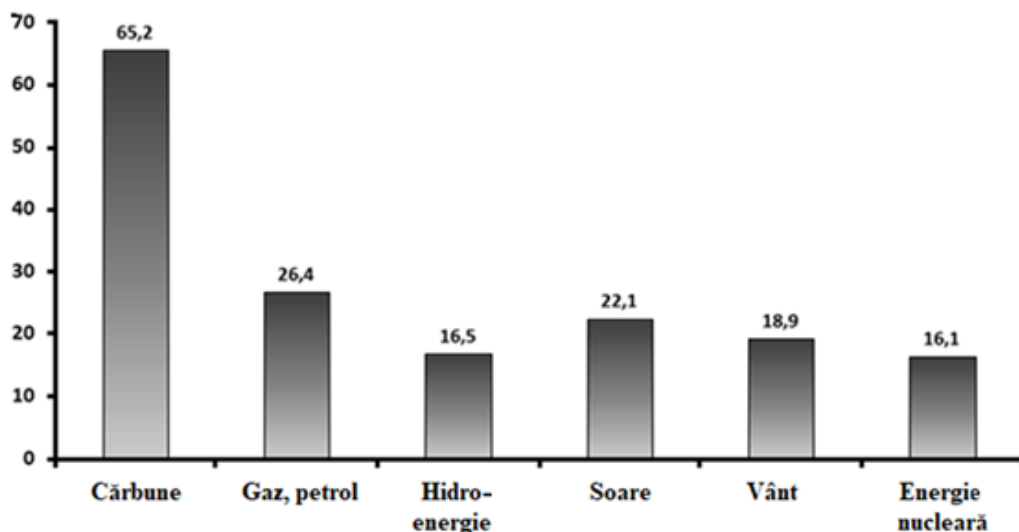

Fig. 3. Gravitatea factorilor nocivi asupra oamenilor și mediului ambiant [7; 9; 14].

și, prin urmare, autorul se concentrează asupra studierii pericolelor (amenințărilor) acestor procese, oportunități și avantaje, care decurg din procesul de globalizare. Epoca globalizării provoacă schimbări rapide în desfășurarea activității economice. Dacă în 1990 ponderea țărilor cu venituri ridicate în producția mondială, calculată la paritatea puterii de cumpărare, a fost de 70%, 28% pentru Uniunea Europeană și 25% pentru SUA. Potrivit FMI, până în 2019, această valoare cumulată va scădea la 46%. În aceeași perioadă, se estimează că ponderea Chinei va crește de la 4% la 18%, iar pentru India - de la 3% la 7%. Creșterea rapidă a celor mai de succes țări cu piețe emergente, care a adus această schimbare, nu s-ar fi întâmplat fără accesul la comerț și tehnologie pe care le-a furnizat globalizarea. În plus, există o anumită convergență a nivelului de trai. PIB-ul pe cap de locuitor al Chinei în Statele Unite este de așteptat să crească de la 2% în 1980 la 24 la sută în 2019. Acesta este un rezultat remarcabil din orice punct de vedere. China a devenit o țară cu venituri medii, al cărei PIB pe cap de locuitor în PPP până în 2019 este proiectat să fie mai mare decât cel din Brazilia. Comunitatea mondială, la summitul

de la Rio de Janeiro (179 de țări), a ajuns la o înțelegere universală a necesității de a schimba natura dezvoltării economice a omenirii, altfel va fi distrusă [2; 4].

Speranța că globalizarea va fi o salvare prin procesele din secolul al XX-lea nu s-a justificat, ceea ce a condus la dezvoltarea inegală a statelor, a popoarelor, a societății etc. Ca urmare a globalizării, ne confruntăm cu ignoranța și încălcarea drepturilor omului la un mediu favorabil, relații interumane civilizate, respectarea dreptului la securitate, resurse, la muncă, dezvoltare sustenabilă [8]. Regretabil, dar există contradicții în relația Nord-Sud, țările subdezvoltate, probleme energetice, alimentare etc. Globalizarea aduce cu sine probleme majore, vizând schimbările climatice, integritatea stratului de ozon, poluarea oceanului planetar și sistemelor acvatic, poluarea atmosferei, defrișarea pădurilor, deșertificarea spațiilor, pierderea biodiversității etc. Omenirea a ajuns, cu adevărat, la o linie critică.

Conform cercetărilor autorului, așa-numita amprentă ecologică lăsată de o singură persoană atunci când utilizează resursele de producție terestre și de apă pentru nevoile sale (alimente, apă, locuință, transport, comerț, eliminarea deșeurilor etc.) este

de aproximativ 1 ha în țările sărace și 10 hectare în țările economic dezvoltate. În medie, fiecărui pământean îi revin 2,2 ha de spațiu ecologic. Calculele autorului denotă că, pentru a atinge nivelul de consum pe Terra ca în SUA, este necesară o suprafață a câtorva planete ca Pământul [14].

Moldova are probleme grave de mediu, cum ar fi defrișările masive sau deșeurile. Principala problemă o constituie solul și apa. Dintre țările europene, Republica Moldova se numără printre țările cu suprafețele cele mai puțin împădurite. Resursele naturale ale Republicii Moldova sunt în pericol, iar problemele de mediu cu care se confruntă țara sunt cauzate, în principal, de utilizarea irațională a acestor resurse.

Lipsa apei pune sub semnul întrebării însăși existența populației din Moldova. Din cauza lipsei de apă, orașele mari ale civilizației umane au dispărut. Întreaga națiune a fost forțată să părăsească așezările prospere cu clădiri istorice și monumente ale civilizațiilor înalte, lăsând să locuiască, unde era acces la apa potabilă. Calitatea apei depinde de compoziția sa chimică, cu alte cuvinte, de raportul dintre concentrațiile de substanțe dizolvate în ea. Primul lucru pe care îl con-

siderăm este existența substanțelor nocive [14]. Se caută, în mod constant, tehnologii și metode mai avansate pentru filtrarea și purificarea apei. Cele mai dificile probleme sunt gestionarea deșeurilor, zonelor verzi, ocupate de construcții, poluarea aerului, ambuteiajele în trafic (doar în Chișinău numărul de automobile constituie 583000 unități, ceea ce depășește numărul de apartamente) [12]. În 2004, în Moldova, au fost înregistrate peste 400.000 de mașini, iar aceasta este de două ori mai puțin decât acum. În 2004 existau de două ori mai puține surse de poluare și, în consecință, volumul de poluanți din aer a fost de două ori mai mic. Astăzi există 941.180 de mașini, iar unele calcule simple indică asupra faptului că în 2020 numărul lor va ajunge la un milion. Dintre acestea, 581.695, adică mai mult de jumătate, au peste 15 ani (cu benzină - 483073, cu motorină - 342553, cu gaz lichiefiat - 110382, hibrid - 5114, electromobile - 54), 359485 - până la 15 ani.

Curtea de Conturi a cercetat în ședință (30.11.2017) starea aerului, ajungând la concluzii nefaste, iar măsurile întreprinse în vederea gestionării calității aerului - ca ineficiente [1].

Nr.	Denumirea poluantului	Valori limită potrivit Directivelor Europene	Valori limită stabilite în Republica Moldova
1.	Dioxid de sulf SO (1 oră)	350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	CMA – 500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
2.	Arsenic As (1 an calendaristic)	-	CMA – 3000 ng/m ³
3.	Nichel Ni (1 an calendaristic)	-	CMA – 1000 ng/m ³
4.	Cadmiu Cd (1 an calendaristic)	-	CMA – 3000 ng/m ³
5.	Benz (a) pirenă C20H12	-	CMA – 1 ng/m ³
6.	Dioxid de azot NO ₂ (1 oră)	200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	CMA – 85 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
7.	Monoxid de carbon CO	10 mg/m ³	CMA – 5,0 mg/m ³
8.	Plumb Pb	0,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	CMA – 500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
9.	PM10 (1 an calendaristic)	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	În Moldova nu există norme
10.	PM2,5 (1 an calendaristic)	25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	În Moldova nu există norme

Tabelul 1. Valorile limită ale poluanților din atmosferă stabilite pentru Republica Moldova [cercetările autorului].

Uneori deciziile sunt paradoxale. India, unde jumătate dintre copii suferă de malnutriție, a stabilit o misiune spre Marte. (Numărul locuitorilor din India care trăiesc sub pragul sărăciei este de 21,9%, numărul săracilor fiind de aproximativ 250 de milioane de persoane). În 1990, în ciuda recoltelor proaste, guvernul sudanez a vândut 400 000 de tone de sorg țărilor UE - principala hrană a Sudanului. În același an, guvernul Sudanului a plătit Chinei 60 de milioane USD pentru achiziționarea de arme, care au fost apoi folosite împotriva populației locale din sudul țării. Dar în 1991 țara a fost cuprinsă de o foamete totală (numărul de locuitori din Sudan este de 43.228.531, speranța de viață aproximativă este de 24-27 ani).

Civilizația mondială a început o luptă acerbă pentru existență, deoarece rezervele de resurse naturale, carburant, hidrocarburi se diminuează semnificativ, iar populația Terrei a crescut exponențial, ajungând la peste 8 miliarde de locuitori [7]. Supraviețuirea multor țări sărace va fi pusă la încercare. În prezent, aproximativ 80% din noile tehnologii sunt create de corporații transnaționale, ale căror venituri depășesc, în unele cazuri, PIB-ul unor țări relativ mari. CTN sunt pe locul 51 în lista celor mai bune 100 de economii din lume [11]. Trebuie menționat faptul că domeniul de activitate al majorității acestora este legat de dezvoltarea de hipertehnologii (sau metatehnologii), care includ tehnologii avansate, IT, TIC, cele mai recente programe de calculator, tehnologii de generare a opiniei publice, mass-media și altele.

Concluzii. Ideea principală a capitalismului urmărește scopul ca fiecare persoană să-și realizeze propriile interese, rezolvându-le ca să beneficieze întreaga societate. Noua arhitectură mondială este influențată de evoluția lumii politico-sociale, economice, culturale și demografice

contemporane. Cu toate acestea, problema este ancorată în instinctele oamenilor, care se concentrează pe sporirea propriei bunăstări. Acest lucru se remarcă, în special, în strategia rețelelor transnaționale, prin Internet, prin libera circulație a cetățenilor, schimbul de studenți și personalul profesionist, sectorul serviciilor, organizațiile de mediu și mișcarea pentru drepturile omului - crearea unui sistem cultural și economic cu adevărat global.

Peste jumătate din veniturile naționale provin din cooperarea financiară, tehnico-științifică și comerț internațional. Extinderea ariilor piețelor externe conduce la creșterea producerii de produse/servicii și exportul lor, sporind numărul locurilor de muncă și bunăstarea populației, specializarea în domenii de avantaje relative și absolute, crește eficiența producției și comerțului. Odată cu globalizarea apar facilități în domeniul călătoriilor, turismului, schimbului de resurse umane, crește mobilitatea studenților, schimbul de idei, opinii, know-hau, experiență, lărgirea orizontului cultural. IT și TIC au permis accesul extins la informații, cunoștințe pe tot globul, sporind inovațiile. Globalizarea a redus penuria la milioane de oameni, accelerând avansarea economică.

Dar globalizarea învăluie țările lumii nu doar cu avantaje. Tot mai accentuat apar discrepanța dintre bogați și săraci, pierderea locurilor de muncă, fraudele și exodul financiar în zone off-shore, neglijarea justiției, pierderea identității naționale, degradarea mediului de trai. Globalizarea conduce la consumul nelimitat de resurse naturale, la distrugerea echilibrului ecologic, la degradarea atmosferei, a solului, a oceanelor, fără a lăsa vreo șansă generațiilor viitoare. Țările mici, Republica Moldova ar putea să beneficieze de avantajele globalizării prin strategia investițiilor, cooperarea producției, schimbul de studenți și cadre calificate

(fără exodul creierilor), outsourcing etc. Exemplele pot fi inspirate din Singapore, Coreea de Sud, Elveția etc.

Important este unde ne poziționăm. Cei, care sunt sub „val”, sunt acoperiți de ape și distruși, ce-i ce stau pe val – apele îi ridică și îi duc departe. Important este ce politică adoptă Guvernul, administrația locală: dezvoltare sau așteptarea de ajutoare (nemeritate) din partea cuiva.

BIBLIOGRAFIE

1. Auditul de mediu. În: <http://www.ccrm.md/raportul-auditului-de-mediu-privind-calitatea-aerului-in-moldova-1-3999> [Accesat la 15.11.2018].
2. Banca Mondială: nivelul bunăstării a crescut la nivel global, dar inegalitatea a persistat. În: <https://www.news.ro/economic/banca-mondiala-nivelul-bunastarii-a-crescut-la-nivel-global-dar-inegalitatea-a-persistat-1922403531292018011417827808> [Accesat la 28.06.2018].
3. Brandt Willy. A program for survival. Independent Commission on International Development Issues. [Auszug aus: North-South: a programme for survival]. În: Economic impact, nr. 32, Jg. 1980, H.4, p. 27-31.
4. Braun L. Va izbuti Terra să alimenteze omenirea. În: Peste hotare. 1994, nr.10, pp. 3-12.
5. Ce este dezvoltarea durabilă: Materialele ONG-ului OSEKO din St.-Petersburg. În: <http://www.aseko.ru> [Accesat la 28.06.2018].
6. Creșterea și previziunea numărului populației globale și bunăstării în timp. În: <http://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/ADVEC/WEOWORLD/TWN/CHN> [Accesat la 28.06.2018].
7. Danilov-Danilyan B. Dezvoltarea durabilă (analiză teoretică și metodică). În: Economie și metode matematice, 2003, v. 39, nr. 2.
8. Goriuc S. Privire specială asupra unor tehnici de protecție a mediului. „Administrația Publică”, revistă metodico-științifică trimestrială, iulie - septembrie 2017, nr. 3 (95), pp. 63-75.
9. Gribincea A. Creșterea competitivității naționale. Metodologia formării inovatorilor. În: „Administrația Publică”, revistă metodico-științifică trimestrială, ianuarie-martie 2017, nr. 1, p. 115-127.
10. Gribincea A. Investițiile în contextul dezvoltării durabile a economiei: aspectul metodologic. În: „Administrația Publică”, nr. 2 (98), aprilie - iunie 2018, pp.135-144.
11. Gribincea A., Duca A. Standarde educaționale în antreprenoriat. În: Intellectus, 2015, nr. 3, pp. 65-74.
12. Numărul de autovehicule în municipiul Chișinău. În: <http://autoblog.md/stiai-asta-cate-autovehicule-sunt-inregistrate-oficial-municipiul-chisinau-si-toata-moldova/> [Accesat la 28.06.2018].
13. Pârțachi I., Luțcan A. Inovația – succesul unei afaceri. Business și administrarea afacerilor. În: „Economica”, nr. 2(66) 2009, pp. 65-75.
14. Poluarea mediului - o problemă care curge de-a lungul râurilor Moldovei. În: <http://www.zdg.md/ru/?p=7627> [Accesat la 28.06.2018].
15. Raportul auditului de mediu privind calitatea aerului în Republica Moldova. În: http://www.ccrm.md/fileman/Prezentare_Raport_sedinta.pdf [Accesat la 28.06.2018].
16. Startup-uri noi în 2018. În: <https://www.the-village.ru/village/business/newprof/295178-startups-2018> [Accesat la 15.11.2018].

17. Structura întreprinderilor inovatoare din Moldova. În: <https://noi.md/ru/economie/skoliko-v-moldove-innovacionnyh-predpriyatij-i-chem-oni-zanimayutsya> [Accesat la 15.11.2018].

18. Știință și viață, două persoane ale globalizării. În: <https://www.nkj.ru/archive/articles/5190/>.

19. Vers les sociétés du savoir: rapport mondial de l'UNESCO. În: www.unesdoc.unesco.org/images/0014/001419/141907f.pdf

20. Грачев В. А. Глобальные экологические проблемы. În: <https://www.socionauki.ru/journal/articles/776738/> [Accesat la 28.06.2018].

21. Минько С. Инновации в развитии мировой экономики и внешнеэкономических связей. Москва: Дисс. д. э. н., 2004.

Prezentat: 6 noiembrie 2018.

E-mail: agribincea@mail.ru